

TÌNH HÌNH CÁC NƯỚC ASEAN NĂM 2008 VÀ TRIỂN VỌNG NĂM 2009

NGUYỄN DUY DŨNG*

Bức tranh sáng tối đan xen đã thể hiện khá rõ trong tình hình mỗi nước cũng như của ASEAN ở tất cả các lĩnh vực trong năm 2008. Điều này thể hiện trên một số khía cạnh chủ yếu sau:

I. SUY GIẢM KINH TẾ VÀ NHỮNG HỆ LỤY CHỦ YẾU

Kết thúc một năm đầy khó khăn kinh tế các nước Đông Nam chỉ đạt mức tăng trưởng 5,4% thấp hơn dự báo đầu năm⁽¹⁾ thấp hơn nhiều so với 6,5% năm 2007. Trong đó, nhóm các nước kém phát triển trong khu vực lại có tốc độ tăng trưởng cao hơn so với nhóm bậc trên: Campuchia 6,5%, Lào 7,5%, Việt Nam 6,5%... Trong khi đó Thái Lan chỉ đạt mức 5,0%, Xingapo 4,2%, Malaixia 5,6%⁽²⁾. Dấu sự suy giảm này là đáng báo động và gây ra không ít lo ngại, song trong bối cảnh chung của khủng hoảng kinh tế toàn cầu, con số tăng trưởng 5,4% nêu trên quả là chưa đến mức đáng bi quan. Trong khi tốc độ tăng trưởng của thế giới chỉ đạt 2,5%, của 30 nền kinh tế phát triển OECD chỉ ở mức 1,5%, thậm chí Mỹ chỉ đạt 1,4%, Nhật Bản chỉ đạt 0,8%...

Tốc độ tăng trưởng giảm mạnh trong điều kiện lạm phát nhanh đã làm cho các

nền kinh tế trong khu vực vốn chống đỡ vất vả với tác động của khủng hoảng tài chính. Nhìn chung, tỷ lệ lạm phát của ASEAN là khá cao. Nếu năm 2007 mức lạm phát bình quân cả năm là 4% thì năm 2008 con số đó đã tăng lên gấp đôi (9,4%). Trong đó nhiều nước tỷ lệ lạm phát đạt mức rất cao: Việt Nam 25% so với 8,3% năm 2007, các con số tương ứng của Campuchia: 25% và 5,9%, Lào 10,1% và 4,5%, Philipin: 10,5% và 2,8%, Thái Lan: 2,3% và 4%⁽²⁾.

Hệ lụy của suy giảm kinh tế ASEAN năm qua có thể nhận thấy khá rõ ràng khi mà tỷ lệ thất nghiệp tăng khá cao ở tất cả các nước: 5,7%. Tình trạng thiếu việc làm không chỉ ở ASEAN mà cũng là khó khăn chung của thế giới. Điều này đã tác động khá mạnh khi mà nhiều nước Đông Nam Á có số lao động xuất khẩu hàng năm khá lớn và là nguồn thu ngoại tệ đáng kể cho nền kinh tế. Trong điều kiện suy thoái các ngành kinh tế chủ yếu của một số nước ASEAN cũng bị ảnh hưởng nặng nề. Đó là các ngành dệt may, Thủy hải sản... của Việt Nam, Campuchia... ngành điện tử, dịch vụ của Philipin, Xingapo...

Mặc dù đầu tư nước ngoài ở một số nước Đông Nam Á vẫn gia tăng khá

* PGS.TS Nguyễn Duy Dũng, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á

manh, nhất là ở Việt Nam, Campuchia... và đầu tư nội khối nhìn chung có sự chuyển biến tích cực, song vẫn còn khá thấp so với dự đoán. Năm 2008 Việt Nam trở thành điểm sáng về thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài đạt con số kỷ lục với 64,0011 tỷ USD tăng 199,9 % so với năm 2007. Đáng chú ý là dòng vốn từ các nước ASEAN đầu tư vào Việt Nam tăng, trong đó Malaixia trở thành nhà đầu tư hàng đầu với 55 dự án vốn đăng ký 14,9 tỷ USD. Chỉ tính riêng dự án sản xuất thép của công ty Lion Malaixia với Vinasin ở Ninh Thuận số vốn đăng ký 9,79 tỷ USD. Xingapo với 101 dự án vốn đăng ký 4,46 tỷ USD, Brunây với 19 dự án vốn đăng ký 4,4 tỷ USD⁽³⁾.

Có thể nêu lên một số nguyên nhân suy giảm kinh tế ASEAN năm 2008:

Trước hết, sự tác động khủng hoảng tài chính tiền tệ thế giới.

Thực ra, suy giảm kinh tế của các nước ASEAN cũng không nằm ngoài dự đoán khi mà cơn địa chấn khủng hoảng tài chính mà khởi điểm của nó lại chính từ "siêu cường kinh tế" đó là Hoa Kỳ đã lan rộng sang các nước. Tăng trưởng thương mại thế giới trong năm 2008 tăng 4,4% thấp hơn so với 6.3% năm 2007, trong đó đáng chú ý là nhập khẩu của Mỹ giảm mạnh: Từ chỗ chiếm 15% thương mại thế giới quý 4 năm 2007 xuống còn 7% quý 2 năm 2008. Kinh tế Mỹ thực sự rơi vào "hố sâu" suy thoái như lời đánh giá của chuyên gia kinh tế Mỹ Robot Maxitot. Nhật Bản nền kinh tế lớn thứ 2 thế giới cũng đang ở hoạt động "uể oải" như nhận định của Masaki Chủ tịch Ngân hàng Trung ương Nhật Bản⁽⁴⁾. Các nước Châu Âu cũng đang đứng bên bờ của suy thoái khi mà tốc độ tăng trưởng GDP chỉ đạt 1,5%. Trung Quốc năm 2008 cũng hết sức

khó khăn. Khủng hoảng tài chính tiền tệ thế giới đã tác động đến tất cả các nước, trong đó có Đông Nam Á tuy ở mức độ và tính chất khác nhau. Tác động rõ rệt nhất là khả năng xuất khẩu bị suy giảm bởi Mỹ, Châu Âu và Nhật Bản là ba thị trường chủ yếu của các nước Đông Nam Á. Vì thế, khi kinh tế các nước này rơi vào suy thoái thì việc nhập khẩu các sản phẩm từ Đông Nam Á sẽ bị cắt giảm.

Thứ hai, khủng hoảng năng lượng, lương thực và thiên tai môi trường.

Quả thật, không một dự báo nào có thể tưởng tượng được giá dầu trên thế giới lại tăng giảm bất ngờ như năm 2008: tháng 7 năm 2008 với giá 147,27 thùng, song lại đảo chiều một cách nhanh chóng tạo nên cú sốc với 35 USD/ thùng vào cuối tháng 12. Với nhiều nước Đông Nam Á, xuất khẩu dầu là nguồn thu khá lớn cho ngân sách và dĩ nhiên khi giá dầu tăng họ được nguồn lợi lớn: Đó là các nước Indônêxia, Malaixia, Việt Nam... Song, vẫn không ít quốc gia chịu tác động mạnh của giá dầu tăng cao, nhất là khi giá dầu tăng lại là một trong những tác nhân chủ yếu đẩy giá các mặt hàng lên cao. Đó là các loại giá máy móc thiết bị, điện, hàng công nghiệp và hàng hóa tiêu dùng, giá dịch vụ... Rõ ràng, đây là những biến động bất lợi không chỉ trên thị trường thế giới mà ở chính trong thị trường nội địa các nước nói chung, Đông Nam Á nói riêng.

Năm 2008 không chỉ có giá dầu thay đổi thất thường mà giá lương thực cũng tăng giảm liên tục. Dù đã được cảnh báo ngay từ đầu năm 2008, song ít ra cũng đã có 37 nước trên thế giới phải đối mặt với khủng hoảng lương thực, trong đó có không ít nước Đông Nam Á. Tính đến tháng 4 năm 2008 giá gạo đã tăng từ 550 USD/tấn lên 760 USD/tấn và sau đó nhảy

vọt đến 1000 USD/tấn. Trước nguy cơ khủng hoảng lương thực các nước nhanh chóng áp dụng các giải pháp khẩn cấp để đối phó: tăng dự trữ, ngừng xuất khẩu gạo... Điều này càng làm cho tình hình cung cấp lương thực vốn đã rất khó khăn lại càng căng thẳng hơn. Sự gia tăng của giá lương thực, thực phẩm... đã tác động mạnh đến các nước Đông Nam Á, nhất là những nước vốn thiếu lương thực như: Philipin, Indônêxia....

Năm 2008 cũng là năm xuất hiện nhiều biến động bất ngờ nhất là về thiên tai, dịch bệnh, ô nhiễm môi trường. Đặc biệt, hậu quả của các cơn bão, động đất... đã làm cho kinh tế Mianma kiệt quệ, các nước Philipin, Việt Nam, Indônêxia... cũng bị thiệt hại khá lớn do hậu quả của thiên tai.

Dù kinh tế ASEAN năm 2008 suy giảm, song duy trì được tốc độ tăng trưởng 5,4% là nhờ các nước đã đưa ra các giải pháp khắc phục sự suy thoái kinh tế kịp thời...

Thứ nhất, nhóm giải pháp về tài chính tiền tệ.

Đây là những giải pháp khẩn cấp nhằm chống lại tác động của khủng hoảng tài chính từ bên ngoài. Theo đó, các nước ASEAN tập trung điều chỉnh các quy định về tài chính: cơ cấu lại các ngân hàng từ hệ thống quản trị, điều hành đến nhân lực... áp dụng các biện pháp ngăn chặn rút tiền ồ ạt, đồng thời thực hiện chính sách thắt chặt tiền tệ.

Thứ hai, kích thích tăng trưởng kinh tế bằng các biện pháp kích cầu, giảm thuế, hỗ trợ trực tiếp cho sản xuất, tiêu dùng và xuất khẩu.

Đây là những biện pháp giải cứu khủng hoảng mà hầu hết các nước đều thực hiện không riêng gì các nước

ASEAN. Chính phủ khuyến khích các doanh nghiệp đầu tư ra bên ngoài, nhất là thị trường ASEAN. Chính phủ Việt Nam cũng đã đưa ra gói giải cứu 1 tỷ USD nhằm hỗ trợ các doanh nghiệp vừa và nhỏ và khu vực nông nghiệp.

Thứ ba là hợp tác quốc tế và khu vực chống khủng hoảng tiền tệ và suy thoái.

Với Đông Nam Á dù sự khởi động ban đầu chưa thật mạnh mẽ, song chính phủ các nước đã nhanh chóng đề xuất các giải pháp thực tế để chống lại suy thoái kinh tế. Hội nghị chuyên ngành của các Hiệp hội đã được tổ chức và tìm kiếm các giải pháp hợp tác chung. Đáng chú ý là các nước Châu Á đã đề xuất sáng kiến thành lập Quỹ hỗ trợ châu Á với quy mô lên tới 350 tỷ USD để phối hợp cùng nhau chống suy thoái và kích thích tăng trưởng kinh tế ở các quốc gia cũng như toàn khu vực. Theo đó, phần đóng góp sẽ do ASEAN, Trung Quốc, Nhật Bản và Hàn Quốc. Rõ ràng, những động thái trên cho thấy sự hợp tác tích cực của các nước trong cơn bị cực hiện nay.

II. CHÍNH TRỊ, AN NINH, XÃ HỘI VẪN CÒN NHIỀU BIẾN ĐỘNG PHỨC TẠP

Có thể lên một số khía cạnh chủ yếu sau về tình hình an ninh chính trị ASEAN năm 2008:

Thứ nhất, sự bất ổn trên chính trường một số nước

Những diễn biến phức tạp trên chính trường của các nước được phản ánh khá rõ nét thông qua các cuộc bầu cử. Trong năm 2008 Indônêxia đã tích cực chuẩn bị cho công tác bầu cử, dự định sẽ tiến hành vào năm 2009. Ngay từ đầu năm các Luật bầu cử, Luật Tổng thống và Luật về các tổ chức lập pháp đã được Quốc hội thông

qua. Các quy định cụ thể về phiếu bầu, về chiến dịch bầu cử, giải quyết các tranh chấp... cho thấy khả năng quyết liệt của cuộc đua vào chính trường Indônêxia chắc chắn sẽ xảy ra. Chính trường Malaixia năm qua cũng không hoàn toàn lặng sóng. Đặc biệt kết quả bầu cử 9/3 năm 2008 đã gây chấn động mạnh và làm cho tình hình chính trị ở quốc gia này càng trở nên phức tạp. Lần đầu tiên sau 4 thập kỷ Đảng đối lập (PAS) của những người Hồi giáo giành thắng lợi lớn. Đáng chú ý là ở rất nhiều bang quan trọng như: Bang Penang (chiếm xuất khẩu điện tử), bang công nghiệp Selangor và ở Thủ đô Kuala Lumpur... đã rơi vào vòng kiểm soát của các Đảng Hồi giáo độc lập PAS, Đảng cánh tả dân chủ hành động (DAP), Đảng công lý nhân dân (PK)... Sự thay đổi cán cân lực lượng được thể hiện rõ thông qua đợt bầu cử năm 2008 cho thấy tình hình Malaixia vẫn còn tiềm ẩn nhiều biến động bất ngờ.

Trong năm 2008 ở Đông Nam Á cuộc bầu cử ở Campuchia có thể được coi là tâm điểm của việc thể hiện uy tín, quyền lực của các Đảng phái và các vị thủ lĩnh các Đảng lớn ở nước này. Có một số điểm đáng chú ý qua cuộc bầu cử ở Campuchia năm 2008.

- Cuộc bầu cử đã được chuẩn bị công phu và nghiêm túc: ủy ban bầu cử Campuchia (NEC) đã chuẩn bị 15.255 phòng bầu cử với 100.000 người phục vụ đã được tập huấn chu đáo. Với khoảng 17000 quan sát viên quốc tế giám sát và theo dõi bầu cử quả là một con số kỷ lục nếu so sánh với tỷ lệ 8,1 triệu cử tri đi bầu (chiếm 0,2%). Chính phủ đã huy động 5000 binh sỹ của Quân đội Hoàng gia bảo vệ bầu cử.

Dù có 15 đảng tham gia tranh cử.

song kết quả Đảng nhân dân Campuchia (CPP) đã giành được thắng lợi áp đảo với 90 ghế /123 ghế tại Quốc hội. Số ghế tăng của CPP thậm chí còn cao hơn mục tiêu Đảng đề ra (khoảng 83 ghế), trong khi các Đảng Sam Raisy, Nhân quyền, Funcinpec đều đạt số ghế thấp hơn nhiều so với mục tiêu đề ra.

Thắng lợi của bầu cử đã mở đường cho việc thành lập chính phủ Campuchia khá thuận lợi vào cuối tháng 9 năm 2008. Hầu hết các chức vụ quan trọng và các bộ trưởng trong chính phủ đều do Đảng CPP nắm giữ. Năm 2008 ở Campuchia đã xuất hiện một số hiện tượng: Hoàng Thân Norodom Ranaridh và nhiều thành viên Hoàng tộc rời bỏ chính trường, một bộ phận khá lớn thành viên các Đảng khác xin gia nhập CPP (trong đó có nhiều nhà lãnh đạo cao cấp). Điều đó cho thấy sự bất đồng nội bộ trong các Đảng và uy tín của CPP tăng lên. Campuchia tiếp tục tăng cường và mở rộng quan hệ tốt với Trung Quốc, Mỹ, Việt Nam và các nước khác trong khu vực và trên thế giới, dù sự kiện tranh chấp đền Preah Vihear với Thái Lan đã đã gây nên không ít sóng gió trong quan hệ Campuchia-Thái Lan. Có thể nói với việc Thủ tướng Hun Sen xử lý khá kiên quyết, linh hoạt và hiệu quả việc tranh chấp đền Preah Vihear đã tạo nên hiệu ứng mới góp phần nâng cao uy tín của cá nhân và chính phủ của ông.

Có lẽ tâm điểm của sự bất ổn định ở Đông Nam Á trong năm 2008 chính là sóng gió trên chính trường Thái Lan. Sự ra đi trước đó của các Thủ tướng Thaksin, Samak, Somchai và việc bầu Abhisit - một nhà lãnh đạo trẻ nhất từ trước tới nay làm Thủ tướng ngày 15/12/2008 cho thấy sự bất ổn nguy hiểm ở Thái Lan. Các cuộc tranh chấp quyền lợi đã lên đến đỉnh cao

khi hàng ngàn người biểu tình chiếm giữ các cơ quan lập pháp, chính quyền và nhất là phong tỏa sân bay quốc tế Băng Cốc trong nhiều ngày liền. Chưa ai có thể tính toán được những tổn thất về chính trị, lòng tin..., song người ta dễ dàng đưa ra con số thiệt hại về kinh tế khi mà sự phần nộ của các phe phái đã làm tê liệt hoạt động giao thông thủ đô, sân bay, đánh đòn "nok out" vào ngành du lịch vốn là được coi là ngành "công nghiệp không khói" đầy hiệu quả của Thái Lan. Đánh giá về khủng hoảng chính trị Thái Lan năm qua tựu trung lại có 3 loại ý kiến khác nhau: 1. Đây là sự biểu hiện rõ rệt nhất mâu thuẫn về lợi ích giữa lực lượng bảo thủ ủng hộ chế độ quân chủ với lực lượng ủng hộ tư tưởng kinh tế tự do theo mô hình phương Tây (Thuyết kinh tế của Thaksin - Thaksinomic). 2. Thể hiện mâu thuẫn lợi ích của các tầng lớp trong xã hội, giữa thành thị và nông thôn, giữa người giàu và người nghèo. 3. Ấn dấu đàng sau cuộc chiến chính trị ở Thái Lan là sự tranh giành và đụng độ quyền lợi của các nước lớn.

Tác động của những biến cố chính trị và suy giảm kinh tế không chỉ gây hậu quả đối với Thái Lan mà còn ảnh hưởng lớn đến các nước Đông Nam Á, nhất là khi nước này đang là Chủ tịch ASEAN

Ba là, xung đột nội bộ và tồn tại các điểm nóng chưa giải quyết được dứt điểm.

Theo thống kê chưa đầy đủ năm 2008 trên toàn thế giới đã xảy ra 485 vụ khủng bố làm hơn 4.368 người chết, hơn 9.160 người bị thương, 54 vụ bắt cóc con tin (325 người), 28 vụ ám sát nhằm vào yếu nhân. ở Đông Nam Á tình hình cũng không mấy sáng sủa hơn. Các điểm nóng tồn tại dai dẳng vẫn chưa giải quyết được, thậm chí khủng bố có xu hướng gia tăng.

Đó là xung đột ở Indônêxia mang đậm nét màu sắc khủng bố và tôn giáo. Trong năm 2008 ở nước này đã xảy ra 233 vụ xung đột tăng hơn 197 vụ so với năm 2007. Trong đó nhiều vụ đụng độ có quy mô lớn như vụ biểu tình ngày 1-6/2008, vụ khám phá vũ khí và bắt giữ nghi can khủng bố tại đảo Pelembang (đảo Sunmatra) tháng 7/2008.

Tình hình Philippin có vẻ yên ổn hơn, song xung đột vẫn chưa chấm dứt. Những tháng cuối năm 2008 các cuộc đụng độ giữa quân chính phủ và Mặt trận giải phóng Hồi giáo Moro (MILP) vẫn nổ ra. Đó là vụ ngày 10 tháng 8 máy bay không quân Philippin ném bom những vị trí tình nghi của MILP tại tỉnh Bac Cotabato diễn ra sau khi hàng trăm tay súng nổi dậy từ chối rời bỏ những mảnh đất trồng trọt của dân Thiên chúa giáo mà họ chiếm ở vùng này. Đặc biệt là cuộc giao tranh giữa quân chính phủ và các tay súng Hồi giáo vào 11 tháng 8 khiến hơn 100 ngàn người phải sơ tán. MILP liên tục kêu gọi hủy bỏ bầu cử ở 6 tỉnh vùng tự trị Hồi giáo Mindanao. Dù rằng, trong năm 2008 giữa chính phủ và MILP đã có những bước tiến đáng kể khi hai phía đã chịu ngồi vào đàm phán. Song, mâu thuẫn sắc tộc tôn giáo ở quốc gia này hẳn chưa dễ dàng giải quyết một cách hòa bình và nhanh chóng.

Tình hình xung đột ở miền Nam Thái Lan năm qua có lắng dịu dù đã có cuộc đụng độ đầu năm (15/1) đã làm 27 người bị thương tại tỉnh Yala và các vụ chạm súng lẻ tẻ sau đó. Tình hình Mianma năm qua cũng chưa thật yên ổn, nhất là hậu quả của cơn bão Nargis đã làm cho nước này điêu đứng và gặp vô vàn khó khăn,

Điều gây sự lo ngại đối với cộng đồng ASEAN năm qua không chỉ là sự bất ổn nội bộ ở một số nước mà giữa các nước

trong khối các mâu thuẫn về biên giới lãnh thổ...cũng đã nổi lên. Trong đó đáng chú ý là cuộc tranh chấp khu đền Preah Vihear. Có 3 điểm đáng quan tâm về cuộc xung đột này: *Thứ nhất*, cuộc đụng độ đã nổ ra vào thời điểm hai nước đang phải đối mặt với nhiều vấn đề quan trọng và khá gay gắt trong nội bộ. Thái Lan đang phải tập trung giải quyết mâu thuẫn phe phái, biểu tình, bạo loạn...Campuchia đang trong chiến dịch bầu cử khá nóng bỏng và quyết liệt. *Thứ hai*, tính chất không nhượng bộ được hai bên quyết tâm theo đuổi ngay từ đầu mà bằng chứng rõ ràng nhất là việc tập trung quân đội xung quanh ngôi đền của cả hai phía. *Thứ ba*, là ASEAN và cộng đồng quốc tế dường như đã đứng ngoài cuộc.

Thực ra, giải quyết tranh chấp không chỉ bằng vũ lực mà thực tế hai nước đã có nhiều cuộc gặp gỡ thảo luận ở các cấp độ khác nhau. Thậm chí, tình hình tranh chấp đã đưa ra báo cáo tại Hội nghị của các nước Đông Nam Á vào ngày 22 tháng 7. Dù hiện nay hai bên đã có nhiều cuộc trao đổi và đang làm dịu căng thẳng tại khu vực, song cuộc chiến về pháp lý và thực tế xung quanh Preah Vihear chắc chắn không dễ dàng sớm chấm dứt.

III. HỢP TÁC ASEAN: ĐIỂM SÁNG TRONG NĂM 2008

Nếu như suy thoái kinh tế và bất ổn đã làm cho tình hình ASEAN năm 2008 khá bi quan thì hợp tác trong khối và bên ngoài lại là điểm sáng của năm. Có lẽ chưa có năm nào mà ASEAN lại bận rộn và nhộn nhịp với các cuộc gặp trao đổi cấp cao cho đến các ban chuyên ngành và các Hội nghị, hội thảo như năm qua. Theo thống kê chưa đầy đủ chỉ tính riêng trong năm 2008 đã có 171 cuộc gặp các cấp của

ASEAN. Ngoài các cuộc gặp gỡ thường niên và bàn luận các nội dung chuyên môn của các ngành, năm 2008 có 3 Hội nghị quan trọng. Đó là Hội nghị quốc tế ARF 15 (ngày 24 tháng 7 tại Xingapo), Hội nghị Bộ trưởng ASEAN (từ ngày 20-21 tháng 7 năm 2008) và Hội nghị Thượng đỉnh ASEAN lần thứ 13 tại Xingapo ngày 20/11. Các nội dung quan trọng của 3 cuộc gặp trên được coi là trọng tâm của các sự kiện hợp tác ASEAN trong năm 2008. Trong đó các kết quả cụ thể đạt được đánh dấu bước phát triển mới trong lộ trình liên kết hợp tác ASEAN. Đó là các thỏa thuận liên quan đến an ninh và hợp tác trong khối và các đối tác. Các thỏa thuận về nội dung và lộ trình xây dựng cộng đồng ASEAN (AC) đã được cụ thể hóa. Đặc biệt sau một thời gian trao đổi Hiến chương ASEAN đã được 10 nước thông qua và bắt đầu có hiệu lực từ ngày 15 tháng 12 năm 2008. ASEAN tiếp tục thúc đẩy tăng cường hội nhập liên kết và giữ vững nguyên tắc đồng thuận và không can thiệp nội bộ của nhau. Các nước đã nhất trí về kế hoạch "Sáng kiến liên kết ASEAN (IAI) về thu hẹp khoảng cách phát triển giai đoạn II thành Chương trình hành động chung cho giai đoạn 2009-2015". Thỏa thuận rút ngắn việc thực hiện Cộng đồng vào 2015.

Trong năm 2008 ASEAN đã đạt được thỏa thuận với hầu hết các bên đối thoại về nâng cấp các quan hệ: hoặc là đối tác chiến lược hoặc là đối tác toàn diện.

Năm 2008, ASEAN tiếp tục duy trì quan hệ khá tốt với các nước lớn như Mỹ, Nhật, Trung Quốc và EU. Thật khó chỉ ra những ý đồ của các nước lớn trong việc gia tăng ảnh hưởng đối với ASEAN và chiến lược kiềm chế tranh giành quyền lợi của họ ở khu vực này. Song, điều có thể nhận

ra rằng, cho đến nay ASEAN vẫn là địa bàn mà các nước lớn đang tìm cách tranh thủ và lôi kéo. Đây vừa là thuận lợi, song cũng là thách thức mới đang đặt ra trước các nước Đông Nam Á không chỉ hiện tại mà cả trong tương lai.

Với Việt Nam năm 2008 đã để lại những dấu ấn khá đặc biệt, nhất là trên mặt trận ngoại giao nói chung, hợp tác ASEAN nói riêng. Chúng ta vẫn khẳng định "ASEAN đã và tiếp tục là nhân tố quan trọng hàng đầu đối với việc duy trì môi trường hòa bình an ninh hợp tác vì sự phát triển ở Đông Nam Á; hỗ trợ đắc lực cho mục tiêu an ninh và phát triển của từng thành viên cũng như cả Hiệp hội". "Việt Nam là một bộ phận hữu cơ của ASEAN và là thành viên có trách nhiệm của gia đình ASEAN"⁽⁵⁾.

Dĩ nhiên, hợp tác nội khối ASEAN và với bên ngoài vẫn còn không ít những vấn đề đòi hỏi sự nỗ lực của mỗi một thành viên và cả cộng đồng. ASEAN vẫn là Hiệp hội khá lỏng lẻo với mức độ liên kết thấp và chưa tìm được cơ chế phối hợp có đủ quyền lực để thực thi các cam kết và thỏa thuận.

IV. VẤN ĐỀ MÔI TRƯỜNG VÀ HIỂM HỌA THIÊN TAI

Năm 2008, vấn đề ô nhiễm môi trường cũng đã trở thành điểm nóng thu hút sự quan tâm của chính phủ và người dân. Đó là ảnh hưởng của chất Melamine trong sữa khởi đầu từ Trung Quốc và tiếp đó là ở các nước, trong đó có Đông Nam Á. Chưa có năm nào nông dân nuôi bò sữa và các nhà máy sữa các nước trong khu vực điều đứng như năm 2008. Thậm chí, đến nay vẫn chưa giải quyết được và tổn thất to lớn không chỉ với người sản xuất mà cả của xã hội đã và đang phải gánh chịu. Năm 2008 các vụ việc ô nhiễm công

nghiệp và nhất là nguồn nước cũng đã được phanh phui.

Năm 2008 Mianma lại gánh chịu tổn thất nặng nề do siêu bão Nargis gây ra. Theo báo cáo của chính phủ Mianma số người chết và mất tích lên tới 138.373 người, trong đó có 84.500 người chết. Trong năm các nước Đông Nam Á đã phải gánh chịu nhiều trận động đất và nhiều cơn bão lớn gây thiệt hại hàng trăm triệu USD. Những hậu quả của thiên tai đã tác động rất lớn đến các nước, trong đó có Đông Nam Á. Hầu hết các nước ASEAN vẫn nằm trong vùng cảnh báo về lụt lội, động đất, sóng thần và ô nhiễm môi trường. Vì thế, sẽ là không quá lời khi cho rằng khó mà chủ động để phát triển bền vững đất nước hiện tại và lâu dài khi những hiểm họa đang rình rập đe dọa các nước ASEAN. Vì thế, những biện pháp chuẩn bị phòng ngừa rủi ro luôn cần thiết hơn với các nước ASEAN hôm nay và cả ngày mai.

V. TRIỂN VỌNG CỦA ASEAN NĂM 2009

1. Tốc độ tăng trưởng kinh tế vẫn chậm chạp

Nhìn chung, dự báo kinh tế thế giới khá u ám trong năm 2009 là xu hướng khá nổi trội hiện nay. Theo Ngân hàng thế giới mức tăng trưởng kinh tế thế giới chỉ đạt 0,9%, trao đổi thương mại giảm 2,1%. Còn dự báo của IMF là 2,2%, ADB là 1%. Trong bối cảnh đó, Đông Nam Á không thể đạt được tốc độ tăng trưởng khá. Theo ADB dự báo tốc độ tăng trưởng kinh tế của Đông Nam Á năm 2009 là 5,4%: Trong đó: Campuchia: 6%, Indônêxia: 6,2%, Lào: 7,6%, Malaixia: 5,3%, Philippin: 4,7%, Xingapo: 4,6%, Thái Lan: 5%, Việt Nam: 6%⁽⁶⁾. Thậm chí, dự báo của Economist Intelligence Unit

khá bị quan: Xingapo: - 7,2%, Thái Lan: - 1,8%, Philipin: -0,5%, Malaixia: -0,3%, Indônêxia: 1,9% và Việt Nam: 3%.

Sở dĩ tốc độ tăng trưởng của ASEAN tăng chậm do nhiều nguyên nhân trong đó cầu tăng không đáng kể, xuất khẩu sẽ bị thu hẹp, nhất là những nước như Xingapo và Malaixia... Trung Quốc đối tác lớn của ASEAN nơi nhập khẩu nguyên liệu thô và linh kiện điện tử... đang bị suy giảm sẽ tác động xấu đến tăng trưởng kinh tế ASEAN. Hiện tại các biện pháp giải cứu của các chính phủ ASEAN chưa đủ sức để chống suy thoái..., lạm phát, thất nghiệp vẫn còn ở mức cao. Hơn nữa, một khi kinh tế thế giới phục hồi yếu ớt thì kinh tế Đông Nam Á khó có thể có bước khởi sắc trong năm 2009. Duy trì ổn định kinh tế, nỗ lực không để bị xáo trộn và tác động xấu từ bên ngoài... cũng là bài toán nan giải trong năm này. Vì thế, hơn lúc nào hết mở rộng hợp tác theo chiều sâu trong nội bộ ASEAN vừa là thử nghiệm về khả năng liên kết trong khối và cũng là giải pháp hy vọng có thể giúp kinh tế các nước ổn định được tốc độ tăng trưởng dương.

2. Chính trị xã hội Đông Nam Á vẫn chưa yên ổn

Năm 2009 Đông Nam Á không chỉ đối mặt với tăng trưởng kinh tế thấp mà sẽ là một năm không yên ổn về chính trị. Người ta cho rằng, năm 2009 Đông Nam Á vẫn là trung tâm của những rắc rối và dự báo 3 điểm nóng có thể xuất hiện:

- Tình hình bất ổn có thể xảy ra ở một số nước: Thái Lan, Mianma, Philippin... Ngoài việc tranh chấp quyền lợi, đụng độ phe phái... thì những khó khăn về kinh tế cũng là nhân tố dễ gây bùng nổ bạo loạn sắc tộc.

- Các nước lớn tiếp tục gây ảnh hưởng ở

Đông Nam Á, trong đó vấn đề dân chủ nhân quyền ở Myanma vẫn là chủ đề chính để các nước chỉ trích và gây sức ép với nước này.

- Vấn đề biển Đông và biên giới vẫn là nhân tố gây bất ngờ trong việc đảm bảo ổn định hòa bình ở Đông Nam Á trong năm 2009.

Đĩ nhiên, bên cạnh đó năm 2009 đã xuất hiện những cơ hội thuận lợi khi mà xu thế hòa bình hợp tác vẫn còn nổi trội, vai trò và khả năng liên kết trong nội bộ ASEAN tăng lên. Các nước lớn đang tập trung giải quyết bài toán suy thoái kinh tế nên việc tranh giành lợi ích chính trị có thể ở mức vừa phải. Bản thân mỗi một nước Đông Nam Á cũng đã nhận ra được cái giá của sự bất ổn về chính trị xã hội và dù muốn hay không thì mục tiêu ngăn chặn đà suy thoái kinh tế đang được coi là mục tiêu ưu tiên số 1. Với những yếu tố tích cực đó sẽ là tác động thuận lợi để ngăn chặn những sự bùng nổ các điểm nóng và góp phần ổn định tình hình của mỗi nước và khu vực.

3. Hợp tác ASEAN sẽ có bước khởi sắc

Với kế hoạch và lộ trình đã được vạch ra, năm 2009 sẽ kỳ vọng về sự khởi sắc mới trong hợp tác ASEAN. Trong đó có thể coi thỏa thuận về Hiến chương ASEAN là cơ sở quan trọng đặt nền móng hướng tới xây dựng cộng đồng ASEAN vào 2015. Tại Hội nghị thượng đỉnh ASEAN lần thứ 14 ngày 27 tháng 2 năm 2009 tại Hua Hin (Thái Lan) với chủ đề "Hiến chương ASEAN vì nhân dân ASEAN" các nước đã ký các thỏa thuận tự do hoá đầu tư và thương mại, ký kết lộ trình xây dựng cộng đồng ASEAN (2009-2015) và ký thỏa thuận về Quỹ cứu trợ khủng hoảng khu vực trị giá 120 tỷ USD và ký Hiệp định thành lập Khu vực

mậu dịch tự do ASEAN-Ôttrâylianiudilân... Ngoài ra, ASEAN cam kết chống bảo hộ, các rào cản thương mại, ký các thoả thuận an ninh năng lượng, nỗ lực thành lập một kho gạo dự trữ với Trung Quốc, Nhật Bản và Hàn Quốc và theo đuổi thúc đẩy Đông Nam Á thành khu vực nghiên cứu nhiên liệu sinh học...

Đĩ nhiên, vẫn còn vô vàn khó khăn, trong đó thách thức về chênh lệch trình độ, khác biệt về lợi ích và các yếu tố bên ngoài sẽ là những vec tơ ngược làm cản trở tiến trình hợp tác khu vực. Trong năm 2009, quan hệ giữa ASEAN với các đối tác sẽ ít có biến động mới bởi sự ràng buộc các lợi ích của các đối tác lớn và nhất là trong bối cảnh chính họ đang tập trung mọi cố gắng để chống suy thoái kinh tế. Đĩ nhiên, ASEAN cũng như các thành viên cần có thái độ tỉnh táo trước động thái thay đổi chính sách và chiến lược hợp tác của các đối tác trong khu vực và trên thế giới.

Cũng như các năm trước nhiều dự báo khá bi quan về ô nhiễm môi trường, dịch bệnh (nhất là với gia súc, gia cầm) và thiên tai sẽ gây hậu quả xấu đối với phát triển kinh tế xã hội trong năm 2009 ở các nước ASEAN. Điều này đòi hỏi các quốc gia ASEAN cần có kế hoạch phòng ngừa để xử lý nhanh chóng, kịp thời các biến cố và rủi ro nếu không may xảy ra.

Tóm lại, Một năm đã qua đi với bao biến động khó lường, song cũng cần phải thấy rằng: ASEAN vẫn ổn định và phát triển ở từng nước cũng như toàn khối. Những thách thức đang đến trong năm 2009 cũng sẽ khắc nghiệt không kém năm 2008. Vì vậy, sự nỗ lực của các chính phủ và của cộng đồng sẽ là hết sức cần thiết nhằm đạt được các mục tiêu kinh tế xã hội của các thành viên và của ASEAN để ra góp phần

ổn định hòa bình và phát triển của khu vực và thế giới./.

CHÚ THÍCH

1. Asian Development Outlook, p.209
2. Asian Development Outlook 2008, p.210
3. Nguồn: Báo cáo của Bộ Kế hoạch và đầu tư
4. Kim Ngọc: Kinh tế thế giới năm 2008 và dự báo 2009, Tạp chí Cộng sản điện tử số 3 (171) 2009
5. Bài phát biểu của Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng nhân kỷ niệm ngày thành lập Hiệp hội ASEAN (8/8/1967-8/8/2008)
6. Asian Development Outlook 2008, Đã dẫn trang 209.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Thế giới năm 2008, Tổng cục V, Bộ Công An, năm 2009.
2. Tài liệu tham khảo đặc biệt năm 2008 và tháng 1/2009.
3. Kinh tế và chính trị thế giới: Vấn đề và xu hướng tiến triển, Lưu Ngọc Trinh (Chủ biên), NXB Lao động, Hà Nội năm 2008.
4. Vietnam Net.
5. World Economic Situation and Prospects 2009: Global Outlook 2009, UN New York 2009.
6. World Investment Report 2008: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge UN, NY and Geneva 2008.
7. ASIAN development Outlook 2008 Update, ADB
8. Key Indicators for Asia and The Pacific 2008, ADB
9. Regional Outlook: Southeast Asia 2007-2008.
10. The Official Website Of the Association Of Southeast Asian Nations.